

XOMASHYO OMBORI.

Inoyatova M
Xusanboyeva M
Jumaniyozova I
Madaliyeva M

Mamlakatimizda paxta eksportini xomashyodan yuqori qoshimcha qiymatga ega tayyor mahsulotga bosqichma-bosqich yonaltirish yengil sanoat imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilayotir. Bugungi kunda «O'zbekengilsanoat» davlat aksiyadorlik kompaniyasi tarkibida qariyb 300 korxonalar faoliyat korsatmoqda. Ular 385 ming tonna kalava, 284,5 million kvadrat metr gazlama, 88,3 ming tonna trikotaj mato 225,8 million dona tikuvchilik-trikotaj buyumlari, 43,1 million juft paypoq mahsulotlari ishlab chiqarish quvvatiga ega.

Hozirda eksportning 56 % ni ip-kalava, tayyor mahsulotlar ulushi esa 47 % ni tashkil etmoqda. Kelajakda 65,5 % gacha, eksport tarkibidagi ulushi 41 % dan 70 % gacha osishini taminlash ko'zda tutilgan. Dastur doirasida 2017-2020-yillarda sohada 121 yangi korxonani tashkil etish va 22 ta ishlab chiqarish korxonasini modernizatsiya qilish rejalashtirilgan. O'zbekistonda to'qimachilik, tikuvchilik va moda sanoatini yanada rivojlanishga bagishlangan ushbu anjuman EurAsia-Fashion Markaziy Osiyo bilan Yevropa ortasida moda sanoati sohasida sheriklik va hamkorlikni mustahkamlash loyhasi doirasida otkazildi. Unda ikki mamlakatning toqimachilik va yengil sanoat sohalari uchun masul vazirlik va idoralari, kompaniya va konsernlari vakillari ishtirok etdi.

Investitsiyalar barqaror iqtisodiy yuksalish kafolati, uni izchil rivojlantirishning muhim omili bolib xizmat qiladi.

Shu bois iqtisodiyotni erkinlashtirish va modernizatsiya qilish, bozor islohot-larini chuqurlashtirish yolini tanlagan mamlakatimizda xorijiy sarmoyadorlar uchun qulay investitsion muhit, keng kolamli huquqiy kafolatlar va imtiyozlar yaratilgan, xorij kapitali ishtirokidagi korxonalar faoliyatini ragbatlantirish boyicha yahlit tizim ishlab chiqilgan [1].

Trikotaj mahsulotlarining boshqa to'qimachilik mahsulotlaridan farqi shundanki, bu mahsulotlar to'qima kabi asos va arqoq iplarini bir-biriga perpendikular o'rib, kesishtirib shakllantirilmasdan, to'qilayotgan ipdan halqa hosil qilib, o'rib amalga oshiriladi. Shakllangan halqa murakkab tuzilishli geometrik ko'rinishga ega. Trikotajning o'ziga xos xususiyatlari ham ana shu shaklga egaligidan kelib chiqadi, ya'ni halqa ipi tekislanganida to'qima eniga

cho'ziladi, uni qayta o'z holiga qaytishiga esa tolaning qayishqoqligi tufayli erishiladi. Mahsulot birligiga xomashyo sarfining nisbatan kamligi esa to'qima sirtining halqalar bilan qoplanganligidandir. Trikotaj mahsulotlarining xilmayilligi ushbu texnologiya asosida turli o'rilishlardagi to'qimalarning ishlab chiqarilishi mavjudligidadir: havo o'tkazuvchanlik, issiqlik saqlash xususiyatlari, cho'ziluvchanlik, buraluvchanlik, shakl saqlash xususiyatlari va yana birqancha is'temolchilik xususiyatlarga ega bo'lish imkoniyatlari mavjuddir. Trikotaj buyum va mahsulotlarni yarim muntazam va muntazam usullarda, xomashyolardan samarali foydalanib, sifatli qilib ishlab chiqarilishi, mahsulotlar tannarxi qisqarishini ta'minlash bilan birga unga bo'lgan ehtiyojni orttiradi.

Tarmoqning yuqori sur'atlar bilan rivojlanishi, mutaxassislarni ushbu sohaga bo'lgan diqqat-e'tiborini oshirmoqda va yangidan-yangi yutuqlarga asos solmoqda

Bir kunda ishlatiladigan xom miqdori hisobi

Zapas koeffitsienti $K_z=1\div 3$

l_M^2 ga tushadigan og'irlik $N=0,315$

$K_{II}=0,4\div 0,7$;

$K_{II} = 0,5$

Xom ashyo omborining umumiy yuzasi quyidagicha aniqlanadi:

$$\Sigma S = \frac{B_{dona} * K_z}{K_{II} * N} = \frac{2760 \cdot 3}{0,5 \cdot 0,315} = 6m^2$$

Tikuv bolimini agragat takti hamda mashina sonini aniqlaymiz

Agragat takti quyidagicha aniqlanadi:

$$\tau = \frac{T_{sm}}{M_K} = \frac{28800}{1200} = 24sek$$

bu yerda: T_{sm} - bir smenadagi vaqt-28800 sekundga teng.

M_K - agragat quvvati-800-1500

n -tikuv mashinasi soni;

t -mahsulot qismini tikish uchun sarflangan vaqt;

τ - agragat takti.

1.Mahsulotni uch qismini tikib birlashtirish:

$$n_1 = t / \tau = 15 / 24 = 0,625 \approx 1 \text{ dona; (overlok)}$$

Ikkinchi mahsulotni tikish uchun yan bita mashina qoshamiz

Mashinalarimix yarim Avtomat bolgani uchun mashina uchun tikuv bolimini kiritiladi.

Tayyor mahsulot omborining umumiy yuzasi quyidagicha aniqlanadi:

$$S = \frac{B_{\text{dona.kun}} \cdot K_z \cdot K}{\text{КИП} \cdot 1000} = \frac{2760 \cdot 1 \cdot 1,9}{0,5 \cdot 1000} = 6,58 \approx 7m^2$$

Izoh $70 m^2$

bu yerda: K_z - zaxira koeffisienti bo`lib- $K_z=1\div 3$ kun; $K_z=1$ kun;

K -omborga tahlangan mahsulotlar oralig`ini hisobga oluvchi koeffisient bo`lib, u quyidagiga teng: $K=1\div 1,9$.

Qabul qilamiz: $70 m^2$

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo`lishi kerak. O`zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag`ishlangan majlisidagi O`zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so`zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11 [1]
2. М.М.Муқимов. Трикотаж технологияси. Дарслик/ Тошкент: Ўзбекистон, 2002й.36-44 бетлар. [2]
3. М.М. Муқимов, N.R.Xanxadjaeva. Trikotaj to`qimalarining tuzilishi xususiyatlari va texnologik o`lchamlarini loyihalash bo`yicha uslubiy qo`llanma. TTYESI 2014 yil, 63-bet. [3]
- 4.R.N.Abdullayev, K.Z.Yunusov. Darslik/. Texnologik jarayonlarni loyihalash Toshkent 2014-yil. 76-79-betlar. [4]
- 5.K.Z.Yunusov, Sh.R.Ikromov, R.N.Abdullayev. Trikotaj texnologiyasi mutahassisligida bakalavr tayyorlash bo`yicha DIPLOM LOYIHA ISHI ni bajarish bo`yicha uslubiy ko`rsatma Toshkent 2014-yil. [5]
6. T.A. G`aniev. To`qimachilik sanoatida mehnat muhofazasi. Darslik/ – Toshkent, TTYESI, 2011 yil. 42-48 betlar. [6]
7. S.S. G`ulomov. Tadbirkorlik va kichik biznes. Darslik/. Toshkent., “Sharq”, 2002 yil.73-97 betlar. [8]
8. www.lex.uz [9]
9. www.google.com [10]
10. www.keijun.com [11]